

Gabriela PANĂ DINDELEGAN, Raluca BRĂESCU, Cristiana ARANGHELOVICI,
Locuțiunile limbii române, București, Editura Univers Enciclopedic Gold,
 2025, 103 p.

Lucrarea „Locuțiunile limbii române”, cea mai nouă apariție din colecția pentru școală a Editurii Univers Enciclopedic Gold, reprezintă un instrument esențial pentru înțelegerea funcționării limbii române actuale, având ca obiect de analiză grupările locuționare. Seria începută cu *ÎOOP* (2024), continuată cu *Limba română. Exerciții normative* (2025) confirmă preocupările pentru cultivarea limbii, dar și pentru clarificarea statutului unor unități greu de încadrat ale cercetătoarelor din cadrul Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti” al Academiei Române, Gabriela Pană Dindelegan, Raluca Brăescu și Cristiana Aranghelovici.

Într-un context educațional în continuă schimbare, această carte oferă o abordare practică, aplicativă și accesibilă a locuțiunilor, contribuind la dezvoltarea competențelor de comunicare și de interpretare ale elevilor, ale profesorilor, în particular, și ale tuturor celor interesați de gramatica limbii române, în general. Prin urmare, în carte, cititorii vor găsi atât aspecte teoretice și tipologice explicate și exemplificate, prezentate dintr-o perspectivă sincronică, cât și exerciții variate, rezolvate integral, ceea ce o face un atu didactic și un instrument valoros în autoformare și în activitatea școlară.

Structurată în patru secțiuni (introducerea argumentativă, aspecte teoretice, inventarul de locuțiuni și explicații și exerciții rezolvate), cartea se încheie cu o listă bibliografică selectivă, extrem de folositoare pentru oricine dorește să continue documentarea aprofundată despre locuțiuni.

Demersul teoretic succint (al doilea capitol) are în centru conceptul de locuțiune și urmărește identificarea asemănărilor și a deosebirilor dintre locuțiuni și grupările sintactice libere/analizabile, expresii, unități frazeologice și colocații. Astfel, autoarele punctează că trecerea de la îmbinările libere de cuvinte la locuțiuni reprezintă un proces continuu, gradual, de restructurare, cu faze oscilante și intermediare, un proces care face ca cele două tipuri de grupări să fie dificil de distins (p. 13). În ceea ce privește expresiile, pentru care nu se poate stabili cu exactitate o delimitare față de locuțiuni, autoarele sunt de acord cu soluția de a nu deosebi cele două tipuri de grupări în practica școlară. Prezentarea acestor concepte, într-un mod accesibil și practic, se înscrie într-o direcție modernă, care pune accentul pe funcționalitate, prevenind confuziile și creând o punte între gramatica școlară, practica limbii și gramatica academică.

Fără a fi încărcat cu noțiuni teoretice excesive, capitolul al doilea cuprinde clasificarea locuțiunilor în funcție de caracteristicile morfosintactice în opt clase, oferind și explicații pentru situațiile care necesită din partea cititorilor o atenție deosebită (de exemplu, locuțiunile preluate prin calc sau provenite din grupuri neologice, locuțiunile cu aceeași formă sau cu formă apropiată care își schimbă clasa morfologică de la un context la altul – p. 17–18).

Subcapitolul dedicat istoriei și uzului locuțiunilor oferă o perspectivă contextualizată asupra originilor lor diverse (interne, externe), evidențiind și evoluția în timp a sensurilor și a frecvenței de utilizare. Prin exemple și observații, autoarele demonstrează că locuțiunile sunt expresii vii, adaptabile și profund ancorate în comunicare.

Următorul subcapitol explorează distincția dintre fenomenele de restructurare lingvistică prin care locuțiunile și cuvintele compuse se constituie în limba română. În final, capitolul teoretic se încheie cu o serie de exemple de analiză morfosintactică pentru fiecare tip de locuțiune (p. 22–26), în contexte variate, ilustrând aplicarea noțiunilor teoretice discutate anterior în contextul practicii școlare. Asemenea exemple sunt prețioase pentru profesori și pentru elevi, pentru că le oferă modele clare de interpretare, antrenându-le gândirea critică și competențele de comunicare funcțională.

Partea practică a lucrării constă într-un inventar bogat, sistematizat în opt tipuri de locuțiuni (capitolul al treilea) și o serie de 30 de itemi diverși, rezolvați integral (capitolul al patrulea). Este interesant faptul că autoarele propun și câteva diferențe și noutăți față de DOOM³. Considerăm că existența unor lucrări de tip normativ în care apar noutăți, modificări, transformări (inclusiv teoretice) este un demers care trebuie acceptat și înțeles de comunitatea științifică în firescul dinamicii limbii.

Aspecte precum flexiunea, variația liberă nu sunt imuabile, iar schimbările unor unități, elemente, desinențe, inclusiv schimbările de statut morfologic trebuie acceptate, de vreme ce sunt motivate direct de evoluția limbii sau a cercetărilor din domeniul lingvistic. Astfel, decizia autoarelor de a elimina împrumuturile recente (istoric și funcțional, acestea corespundeau unor grupări gata formate, preluate ca atare), a grupărilor libere cu structură transparentă și cu autonomie morfosintactică a componentelor, a variantelor libere de scriere cu cratimă sau adăugarea unor locuțiuni față de inventarul din DOOM³ (precum „punct de vedere”, „peste măsură”, „dar și”, „cu privire la” etc. – p. 28) nu ar trebui să genereze controverse în cadrul școlii. Recomandarea explicită a autoarelor este ca aceste construcții (unele reinterpretate, altele în curs de restructurare) să fie cunoscute, tocmai pentru a nu fi utilizate în subiectele pentru examenele școlare, ceea ce reflectă un demers responsabil și echilibrat în realizarea acestei lucrări.

Capitolul al treilea cuprinde opt clase de locuțiuni: verbale, substantivale, adverbiale, adjectivale, prepoziționale, conjuncționale, pronominale și interjecționale. Fiecare tip de locuțiune este atent analizat și descris: formele sunt enumerate alfabetic, fiind urmate de indicații privind variațiile, registrele în care pot fi utilizate ori sensurile/echivalentele semantice, ceea ce demonstrează atenția sporită acordată uzului limbii.

Locuțiunile verbale și substantivale sunt descrise succesiv, cel mai probabil, dată fiind asemănarea lor formală, în sensul că cele mai multe locuțiuni substantivale sunt obținute prin derivare de la locuțiunile verbale („aducere aminte”, „a aduce aminte”; „băgare de seamă”, „a băga de seamă” etc., p. 35).

Inventarul este continuat cu cea mai numeroasă și productivă categorie, cea a locuțiunilor adverbiale, fiind enumerate aproximativ 250 de forme, completate de autoare prin comentarii relevante referitoare la situațiile care pot genera dificultăți de interpretare: necesitatea distingerii grupărilor cu interpretare analizabilă și locuțională în funcție de context (de exemplu, construcția „pe undeva”), a locuțiunilor adverbiale „nearticulate” de cele prepoziționale, „articulate”, specifice cazului genitiv, clarificări referitoare la grupările de cuvinte ce nu pot fi considerate locuțiuni adverbiale (precum mărcile gradului superlativ ori numerele cardinale mai mari decât 19), dar și la locuțiunile adverbiale ce nu trebuie confundate/asimilate cu locuțiunile adjectivale numai pentru că apar în relație cu un substantiv regent („a recunoaște ca atare” – „recunoaștere ca atare”, p. 46–49).

Având în vedere apropierea funcțională și formală dintre locuțiunile adverbiale și cele adjectivale, autoarele sprijină înțelegerea coerentă și comparativă a acestor două tipuri printr-un inventar de aproximativ 50 de forme de locuțiuni adjectivale. Foarte interesant este comentariul (p. 54) care atrage atenția asupra variabilității unora dintre locuțiunile adjectivale („bătut în cap”, „slab de înger”).

Desfășurarea conținutului lucrării urmează o progresie logică și funcțională care facilitează înțelegerea graduală a diverselor tipuri de locuțiuni, inventarul fiind continuat cu prezentarea locuțiunilor prepoziționale și conjuncționale. Cu un inventar de aproximativ 50 de forme pentru fiecare dintre cele două categorii, studiul atent al acestor locuțiuni, inclusiv testele aplicate pentru verificarea autonomiei și a coeziunii interne a grupărilor de cuvinte cu statut incert, îi ajută pe cititori să distingă între expresii sudate (de exemplu, locuțiunea prepozițională „în ciuda”) și simple grupări libere/analizabile de cuvinte, numai aparent fixe („din cauza”). Se remarcă, în mod pertinent, și dificultatea de delimitare formală între unele locuțiuni și alte structuri analizabile, cu aspect similar, cărora le lipsește caracterul locuțional, precum „cu condiția să” sau „dat fiind că”, oferindu-se criterii utile de analiză sintactică și semantică.

Seria locuțiunilor se încheie firesc cu cele pronominale și interjecționale, nu doar din rațiuni cantitative, ci mai ales din considerente legate de gradul de stabilitate, funcționalitate sintactică și frecvență în uzul normativ. Locuțiunile pronominale, chiar dacă interesante prin caracterul lor reverențios sau reciproc, sunt puternic dependente de context (impus de condițiile extralingvistice de protocol – formulele reverențioase, de utilizarea populară și familiară) și pot fi uneori analizabile din punct de vedere sintactic (cum este cazul locuțiunilor pronominale cu valoare reciprocă, de tipul „fiecare pe fiecare”, „unul pe altul”). În mod similar, locuțiunile interjecționale sunt marcate stilistic, afectivitate, legate de oralitate, motiv pentru care, cel mai probabil, sunt tratate la finalul acestui capitol, ca o deschidere către varietățile stilistice ale limbii.

Lucrarea nu beneficiază doar de o încheiere formală, ci cuprinde în ultimul său capitol o componentă esențială, cu aplicabilitate didactică, care transformă teoria într-un instrument de lucru real pentru elevi și pentru profesori. Cei 30 de itemi diverși (11 itemi obiectivi și 19 itemi semiobiectivi), cu rezolvări complete și explicate, atribuie coerență întregii construcții teoretice, devenind un reper metodologic pentru cadrele didactice. Exercițiile propuse acoperă competențe distincte: recunoaștere, analiză, argumentare, integrare contextuală, ceea ce reflectă o înțelegere profundă a modului în care se fixează și se transferă cunoștințele lingvistice. Un alt aspect valoros este corelarea implicită cu programa școlară în vigoare pentru clasa a VII-a, ceea ce dă legitimitate folosirii acestor exerciții în procesul de evaluare.

În ansamblu, lucrarea dedicată locuțiunilor reușește să evidențieze cu rigoare științifică și claritate pedagogică, într-un format accesibil, un subiect dificil al limbii române, căruia autoarele nu îi oferă doar o descriere aprofundată, ci și o viziune coerentă. Meritul major al acestei cărți despre locuțiuni constă în echilibrul dintre teorie și practică: explicațiile, argumentele, inventarele de locuțiuni sunt susținute de exerciții aplicative, fiecare capitol fiind gândit atât pentru informarea, cât și pentru formarea elevilor, a profesorilor și a tuturor celor preocupați de dinamica limbii române.

Georgiana-Roxana PRICOP

drd. SCOSAAR, Institutul de Lingvistică

„Iorgu Iordan – Al. Rosetti” al Academiei Române

Calea 13 Septembrie nr. 13

Profesor de limba și literatura română la

Școala Gimnazială Nr. 1 Dor Mărunt, Călărași

r.pricop@yahoo.com

Pr. prof. dr. Nicolae ACHIMESCU, *Dicționar de nume și termeni religioși orientali*, București, Basilica, 2024, 460 p.

Specialiștilor români din ultimele secole li se datorează contribuții importante la studierea culturii, a literaturii și a artei din spațiul indo-arian. Unul dintre aceștia a fost regretatul preot profesor universitar Nicolae Achimescu, „cercetător pasionat și rafinat al istoriei și filosofiei religiilor, în special a budismului, hinduismului și jainismului” (p. 6).

Lucrarea a apărut în condiții grafice și editoriale excelente datorită eforturilor pr. asistent univ. Valentin Ilie (editor) și a discipolilor direcți ai regretatului autor, drd. Andrei Țipa și drd. Valentin Bobe, care au pregătit materialul de față pentru publicare.

Materia cărții este structurată în cinci secțiuni: *Cuvânt înainte* (p. 5–7); *Abrevieri* (p. 9); dicționarul propriu-zis (p. 11–401); *Bibliografia* (p. 403–439); *Cuprins* (p. 451–460).

Autorul și-a conceput lucrarea dintr-o dublă perspectivă, culturală și teologică. *Dicționarul de nume și termeni religioși orientali* reflectă „gradul de cunoaștere, tratare și preocupare față de religiozitatea orientală și, în general, față de alte religii, în cadrul școlilor teologice ortodoxe românești de-a lungul ultimului secol, cât și să constituie un reper necesar pentru creștinii ortodocși fascinați de lumea orientală” (p. 5).

Dicționarul nu are caracter polemic sau apologetic, ci reprezintă un ghid „onest și echilibrat” (p. 6) care să le faciliteze creștinilor ortodocși înțelegerea corectă a conceptelor și a terminologiei aferente religiilor orientale de care se simt atrași sau în care sunt implicați.

Cartea cuprinde 1324 de intrări (nume comune și proprii) din budism, hinduism, jainism, zen etc., fiecare articol fiind organizat astfel: cuvântul-titlu, religia aferentă, limba din care provine – informații inserate între paranteze drepte – explicarea și clasificarea acestora, sintagmele în care figurează, termenii asociați, marcați printr-un asterisc pentru a evidenția apartenența lor la inventarul lexical.

Bibliografia lucrării (p. 403–439) include un număr impresionant de volume și articole elaborate de autori români și străini, fapt care ilustrează pe deplin importanța și perspectivele de abordare a subiectului de-a lungul timpului.

În ultima secțiune (p. 451–460), autorul a ordonat alfabetic cuvintele și numele proprii tratate în dicționar.

Volumul are un caracter multidisCIPLinar, întrucât reunește informații din domenii variate ca: istorie, istoria religiilor, istoria artei, religie, arhitectură, literatură, filosofie, muzică, geografie, lingvistică și altele. Din punct de vedere formal, inventarul lexical include: elemente preluate în forma originală (redată în transliterare cu alfabet latin) din hindi (*āgama*, *bodh-gayā*, *dharma*, *devī* etc.), chineză (*chöd*, *chso-chou* / *ts'ung-shen*), japoneză (*bankei eitaku*, *dōjō*, *jōjitsu*); împrumuturi realizate prin intermediar francez sau englez (*brahman*, *budism*, *yoga*, *zen* etc.); sintagme calchiate (*Sutra luminii*; *Șase case și șapte școli*; *Tăcerea lui Buddha*; *Tărâmul Pur*; *Tronul lui Buddha*); denumiri englezești (*World Fellowship of Buddhists*); termeni comuni mai multor religii (*iluminare*, *meditație*, *patriarh*, *predică* etc.).

Complexitatea lucrării de față este pusă în evidență de numărul mare de termeni selectați din cele mai variate domenii ale cunoașterii umane. Ilustrăm afirmațiile de mai sus cu câteva elemente pe care le-am grupat în funcție de domeniul din care fac parte: *hindi*, *dialectul Pali* (lingvistică); *bodai* (fonetică); *brahman*, *brahmanism*, *budism*, *iluminare*, *meditație*, *patriarh*, *shivaism*, *soma*, *yoga*, *zen*, *Baia lui Buddha*, *Predica de la Benares*, *Sutra Luminii de Aur*, *Tăcerea lui Buddha* (religie); *Divali* (sărbători); *Brāhma-Samay* (mișcări social-religioase); *Bodh-Gāva*, *Borodur* (geografie); *Bhagavad-Gītā*, *Mahabharata*, *Ramayana*, *Upanishade*, *Vede* (literatură); *Dalailama*, *Daigun Sogaku Harada*, *Dayananda*, *Dammapala*, *Patañjali*, *Buddha*, *Brahmana* (personalități religioase); *svastika* (simboluri); *Āyurveda* (medicină); *Bāmiyān* (construcții); *dharmgupta*, *dharmakirti*, *dhauvantari*, *școală*, *nebul*, *sânt*, *Drugpa Künlep* (concepte tratate prin raportarea la cultura greacă, latină și la creștinism).

Câteva dintre aceste cuvinte figurează deja în edițiile precedente ale *Dicționarului explicativ al limbii române* (DEX), în ultima ediție a *Micului dicționar enciclopedic* și în cea a *Dicționarului de neologisme*, urmând ca din lista actualei ediții a DEX-ului să facă parte și alte lexeme din domeniul religiilor orientale.

Volumul prezentat în rândurile de față se înscrie în tradiția cercetărilor românești prestigioase de orientalistă, care, datorită caracterului său multidisciplinar, constituie un instrument important de înțelegere corectă a spiritualității, a culturii și a tradițiilor caracteristice societăților indiană, chineză și japoneză.

Mihaela MARIN

Institutul de Lingvistică al Academiei Române

„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”

București, Calea 13 Septembrie nr. 13

marin.rmihela@gmail.com

Nicolae SARAMANDU, Manuela NEVACI, Irina FLOAREA, Ioan Mircea FARCAȘ, Alina BOJOGA, Francisco R. CONSTANTIN, Alexandra LOIZO, Mara MANTA, Mihaela MORCOV, Oana NICULESCU (red.), *Proceedings of the Xth Congress of the International Society for Dialectology and Geolinguistics (4–8 September 2023, București)*, Edizioni dell’Orso, Alessandria, 2024, I–LXXVIII + 767 p.

Amplul volum apărut în 2024 la editura italiană Edizioni dell’Orso reunește contribuțiile participanților la Al X-lea Congres al Societății Internaționale de Dialectologie și Geolingvistică (SIDG), desfășurat la București în perioada 4–8 septembrie 2023. Congresul a fost organizat de Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, Facultatea de Litere a Universității din București și Facultatea de Litere Baia-Mare a Universității Tehnice din Cluj-Napoca, președintele Congresului fiind acad. Nicolae Saramandu. La Congres a participat un număr de peste 200 de cercetători din instituții renumite atât din țară (Facultatea de Litere a Universității din

București, Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, Institutul de Studii Sud-Est Europene din București, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” al Academiei Române – Filiala Iași, Institutul de Informatică Teoretică al Academiei Române – Filiala Iași, Universitatea „Ovidius” din Constanța, Universitatea din Craiova, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române), cât și din străinătate (Universitățile degli Studi di Torino, Università di Messina, University of Latvia, Institute for Language and Folklore, Uppsala, Institute for Bulgarian Language, Universitatea din Sofia „Sf. Kliment Ohridski”, Université Toulouse II, Université Sainte-Anne, Nouvelle-Écosse, Canada, Louisiana State University, Università di Corsica, Università degli Studi di Pavia, University of Calabria, Hungarian Research Centre for Linguistics, Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia, Universitatea din Rijeka, Croația, și altele).

Volumul impresionează atât prin bogăția sa (74 de articole științifice), cât și prin diversitatea temelor prezentate, unele, în limba română, altele, în principalele limbi de circulație internațională: engleză, franceză și italiană.

Prima secțiune a volumului este deschisă de prezentarea științifică a dialectelor limbii române, susținută de președintele Congresului, Nicolae Saramandu: *Les dialectes roumains* (p. V–XVI), în care autorul trece în revistă elemente de geneză a limbii române cu cele patru dialecte ale sale, teza continuității romanice, concepte ca „româna comună”, considerente privind limba română ca limbă romanică, structura dialectală a acesteia, precum și prezentarea unor atlase de importanță majoră pentru descrierea dialectală a limbii române: *Atlasul lingvistic român* (ALR), sub coordonarea lui Sextil Pușcariu (1877–1948), *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni* (NALR), realizat începând cu anul 1967, *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni. Sinteză*, atlase descriptive ale fiecărui dialect sud-dunărean (p. IX–X). Partea aplicată a studiului constă în prezentarea a patru hărți lexicale excerptate din *Atlas linguistique des dialectes roumains* (ALDRO, proiect coordonat de Nicolae Saramandu și Manuela Nevaci) – pentru termenii CUTE, BURTĂ, SPRÂNCEANĂ, SUBȚIRE – hărți care evidențiază o distribuție diversificată a cuvintelor de substrat și a celor de origine latină în dialectele românești, fapt confirmat de fonologie și de morfologie. Așa cum arată autorul: „Nu este vorba de un teritoriu originar, limitat în spațiu, din care subiecții vorbitori au plecat pentru a se stabili în casele lor actuale. Diferențele regionale își au originea în vastul spațiu romanizat al Imperiului Roman de Răsărit, unde sunt vorbite astăzi dialectele românești” (p. XV, trad.).

Sedințele plenare au avut ca figuri centrale invitați de prestigiu: Luchia Antonova-Vasileva (Institutul de Limbă Bulgară, Academia Bulgară de Științe), cu comunicarea *Current topics and Perspectives in the research of the dialects of the Slavic languages in the Balkans with a special focus on linguogeographic studies* (p. XVII–XL), José Enrique Gargallo Gil (Universitatea din Barcelona), *Geoparemiologia romanza. Detti calendariali e meteorologici*: p. XLI–LV, Johannes Kabatek (Universitatea din Marburg), *What is an Isogloss?*: p. LVII–LXXVIII.

A doua secțiune, separată de cea anterioară printr-o nouă numerotare, cu cifre arabe, este cea mai cuprinzătoare, reunind numeroase contribuții interesante, care se remarcă prin diversitatea perspectivelor de cercetare în dialectologie și prin abordarea unor domenii de cercetare conexe acesteia: atlase lingvistice și digitalizarea acestora, noi propuneri teoretice și metodologice, dialectometrie și dialectologie perceptivă, structura limbii din perspectivă dialectologică (fonetică, morfologie, lexicologie, semantică, pragmatică, sociolingvistică, frazeologie), toponimie, etnologie, etimologie etc.

Pentru prezentarea conținutului volumului, vom delimita o serie de secțiuni tematice sub care vom plasa articole relevante pentru secțiunea considerată.

Atlase lingvistice. Gabriela Adam face o incursiune în arhiva fotografică a Atlasului Lingvistic Român („Fotografia – modalitate de documentare a conținuturilor onomasiologice în Atlasul Lingvistic Român”, p. 1–9), cu atenție asupra fondului documentar realizat în perioada interbelică (1930–1938), subliniind că „materialul fotografic este parte a documentării unui idiom” (p. 7), iar „realitatea extralingvistică imortalizată în fotografie este mult mai accesibilă și recognoscibilă” (p. 8).

Cătălin Alexa face o propunere de cartografiere a materiilor prime folosite în alimentație (diverse soiuri de cereale, plante oleaginoase și tehnice, legume, fructe, viță-de-vie, plante și fructe

culese din natură, animale și păsări crescute în gospodărie, animale și păsări vâdate, specii de pești, miere), neglijată în Atlasul Etnografic Român în favoarea tehnicilor de preparare și conservare a hranei (p. 35–44).

Federica Cugno și Maria Sabrina Specchia prezintă istoria, principiile metodologice ale Atlasului Lingvistic Italian (*Atlante Linguistico Italiano*), realizări recente și propuneri utile (p. 617–627).

Studii de dialectologie. Maria Aldea aduce un omagiu lui Vasile Frățilă, a cărui contribuție la dezvoltarea dialectologiei române nord- și sud-dunărene a fost una însemnată (p. 27–34). Elvira Assenza propune o interpretare modernă a variației sincronice dialectale, aplicând noțiunea de complexitate lingvistică, împrumutată recent din Teoria Sistemelor Complexe (p. 45–52). Articolul Danielei Butnaru relevă importanța surselor dialectologice în redactarea lucrării *Micul dicționar toponimic al Moldovei (structural și etimologic)* (p. 131–139).

Adrian Chircu prezintă perechea *adesea vs rareori* în hărțile *ALR II. Serie nouă* (p. 151–160). Alecsandra Ciocârlan analizează distribuția împrumuturilor din turcă pe baza *ALR I* în hărțile lingvistice 68. BATISTĂ [156] și 255. PASTILĂ [453] (p. 161–168). Francisco Constantin face o interesantă analiză lingvistică motivațională a noțiunii STOMAC pe baza *ALRR. Sinteză* (p. 209–215). Studiul întreprins de Federica Cugno și de Federica Cusan aduce în prim-plan substantivul „lup” (it. *lupo*) în toponime de tradiție orală din zona Piemontului (p. 217–231).

Andreea Dinică prezintă verbul *a vrea* în dialectele limbii române din perspectivă etimologică, morfologică și lexicală (p. 245–253). Viviana Fătu Ilie prezintă aspecte ale diminutivării în textele dialectale dacoromâne sudice (p. 255–263). Irina Floarea își centrează cercetarea pe poziția meglenoromânei în proiectul ALDRO: *Atlasul Lingvistic al dialectelor românești din nordul și din sudul Dunării* (p. 273–282). Manuela Nevaci face o prezentare a dialectului istroromân, dialect pe cale de dispariție (p. 511–521). Cătălina Vătășescu face unele considerații pe marginea cărții *Aromâna vorbită în Dobrogea. Texte dialectale. Glosar* de Nicolae Saramandu (p. 731–738).

Menționăm și alte studii cu tematică dialectologică cuprinse în prezentul volum: Florentina Nicolae: „Notații privind formele dialectale ale limbii române în opera lui Dimitrie Cantemir” (p. 539–545); Daira Vêvere: “Linguistic variation and change of the Livonic dialect in Northern Courland” (p. 739–748); Anna Westerberg: “A new presentation of the traditional Swedish dialects” (p. 759–766).

Studii de lexicologie, lexicografie. Liliana Agache semnează un interesant articol intitulat „Mențiuni documentare privind practica fiscală în epoca veche” (p. 19–26). Autoarea arată că sistemul fiscal românesc în epoca feudală, deși rudimentar până la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, a condus, prin diversificare și stabilizare, la o serie impresionantă și productivă de termeni care desemnau dările, impozitele (*bir, dare, dijmă, lege, obicei, rentă, vecinie*) sau aparatul funcționarilor (*birar, cotar, dăbilar, globnic, goștinar, ispravnic, olăcar, vameș, vistiernic* etc.).

Helga Bogdan Oprea face o analiză a elementelor populare și regionale în structura proverbelor românești (p. 91–104). Exemple de elemente lexicale populare folosite în unități paremiologice sau frazeologice sunt: *muiere* (*Muierea a îmbătrânit pe dracul.*), *mațe* (*a fi pestriț la mațe*), *popă* (*Se bucură ca popa de clopot* (de necazul altuia).), *măț* (*Măț cu clopoței nu prinde șoareci.*), *bale* (*S-a văzut cu niște bale la gură / Și le socotește că sunt untură*). Interesantă este și prezentarea elementelor regionale în proverbe și variante frastice, organizată în funcție de tipurile de regionalisme: fonetice (ex. *câne, perdut, voește, nimăruî*), morfologice (ex. *Cine face ca mine ca mine să pață.*), lexicale (ex. *aguridă*), construcții sintactice (ex. *a se pune pe...*, indicând aspectul), regionalisme frazeologice (ex. *a avea un bob zăbavă*).

Alina Bojoga face o analiză a termenilor privind mijloacele de iluminat în gospodăria țărănească din România (p. 105–116). Marinela Bota se ocupă de marcatori ai percepției, ai citării și ai inferenței în varietățile regionale ale limbii române (“Evidential Markers in Regional Varieties of Romanian”, p. 117–122): *ni* = *uite, vezi* (Trans., Maram., Criș.), *iete / ete* = *iată, uite* (Ban.); *cică; parcă* (< se) pare că), *crecă* (< cred că), *vescă* (< vezi că) etc.

Cosmin Căprioară analizează lexical, semantic și etimologic denumirile românești ale rotulei după *ALR. Sinteză II* (p. 141–149) – denumiri nemetaforice: *genunchi, încheietură, os, rotulă* etc.; denumiri metaforice: [obiect rotund (semi)sferic] *bilă, cuglă, nod, nodeu, ou, poarcă, rotogol*,

[vas rotund] *cupă, doască, scafă, scăfărlie*, [obiect rotund convex] *bombeau, capac, capsă, clapă, colac, mosor, pălărie, tichie, vârș*, [obiect în formă de disc] *para, rozetă*, [roată mică] *dură, roată, rotilă, ruletă, tuturigă* etc., [obiect în formă de (semi)cerc] *cunună, curbă, verigă*, [animal, pasăre (cu forme rotunde)] *melc, turturea*, [fruct rotund] *gogonică, merișor, nucă*, [articulație] *cheie, lacăt* etc. Studiul evidențiază bogăția și diversitatea denumirilor românești pentru rotulă, în special a celor metaforice.

Antonia Ciolac se ocupă de lexicul regional francez într-un dicționar bilingv care echivalează termenii din română cu cei din franceza canadiană din Quebec (p. 171–177). Rozalia Colciar propune un interesant articol despre termeni care desemnează ‘creion’ și ‘condei’ în dacoromână (p. 179–192). Un articol care îmbină cercetarea antropologică și cea lingvistică este cel al lui Cătălin Constantin, care prezintă denumiri ale așezării aromânilor din Munții Pind în nordul Greciei, percepută ca un pătrat (Square – ar. *hoara, misohori*) (p. 193–207).

Iliana Garavalova analizează frazeme conținând cuvinte care înseamnă ‘pisică’ în limbile slave (p. 283–297). Alexandra Loizo și Mara Manta prezintă câmpul lexico-semantic al bolilor omenești (sistemul nervos, sistemul respirator și ochii) în dacoromână (p. 387–396). Manuela Nevaci și Nicoleta Gherghilescu prezintă aspecte lingvistice motivaționale în terminologia familiei (‘gemeni’, ‘însărcinată’, ‘femeie’, ‘flăcău’), pe baza Atlasului Lingvistic al Dialectului Aromân (p. 523–530).

Nadia Prantera, Cinzia Citrano și Antonio Mendicino vorbesc despre importanța colecției de manuscrise ale învățatului din secolul al XIX-lea Vincenzo Padula pentru lexicografia calabreză (p. 565–572). Daniela-Carmen Stoica se ocupă de câmpul lexical al politeții în aromână (p. 641–649). Gabriela Stoica analizează termenii pentru FURIE în aromână (p. 651–664).

Studii de frazeologie. Cristina Bleorțu analizează urarea la plural *Drumuri bune!* și extinderea acesteia la alte grupuri de vorbitori în afara șoferilor, bazându-se pe ocurențe din mediul online – Twitter și Facebook (p. 83–90).

Mihaela Morcov semnează un articol despre convergențe și divergențe lexicale în dialectele limbii române (dacoromână, aromână și meglenoromână), cu referire specială la unitățile frazeologice (p. 465–474): de exemplu, dr. *pe din afară*, ar. *di nafoară* (p. 466); dr. *a-i da prin cap*, megl. *ăń si da di cap*.

Nicoleta Petuhov prezintă expresii regionale și dialectale formate în jurul denumirilor părților corpului omenesc (p. 557–563). Dana-Luminița Teleoacă realizează un studiu despre dictioane meteorologice, identificând tipare cu termeni religioși în română și în spaniolă (p. 681–690).

Topciu Renata și Dafinoiu Cristina-Valetina prezintă o cercetare comparativă între română și albaneză cu privire la termenii religioși folosiți în frazeologie (p. 701–714).

Studii de semantică. Daniel Jordanov Tomov întreprinde o analiză semantică și conceptuală a unor unități frazeologice care denumesc *bucuria* în limbile balcanice (bulgară, greacă, română, albaneză) (p. 361–368). Daniela Răuțu face o analiză semantică și etimologică a denumirilor referitoare la culoarea ochilor în limba română, prin raportare la nivelul dialectal (p. 573–584).

Studii de morfologie. Lucia Molinu prezintă un studiu despre formele de participiu trecut neregulat în sardă (p. 455–463). Ledi Shamku-Shkreli face o analiză a infinitivului verbal în limbile balcanice, cu referire specială la albaneză (p. 607–616). Menționăm și alte studii de morfologie: Veronica Ana Vlasin, Gabriela Violeta Adam, “On Verbal Suffix Transfer. A case study based on linguistic material from *Atlasul lingvistic român. Graiurile dintre Morava, Dunăre și Timoc* (ALR-MDT)” (p. 749–758).

Studii de morfo-sintaxă. Maria Marin prezintă multiplele valori ale cuvântului *de* în graiul dintr-o localitate din sud-estul Transilvaniei (p. 409–413). Camelia Stan face o analiză morfologică și sintactică a numeralului în graiurile dacoromâne din nordul Bulgariei și din sud-estul Ucrainei (p. 629–639).

Studii de fonetică. Petre Gheorghe Bârlea discută despre fonetismele dialectale muntenești în scrierile lui Grigore Alexandrescu (p. 61–71), aplicând o grilă a analizei fonetice stabilite de lingviști renumiți (Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Alexandru Rosetti, Boris Cazacu, Iulia Mărgărit). Marina Marininković și Silvana Vranić analizează consoana *h* în dialectele croate (p. 423–433). Oana Niculescu propune un articol despre reducerea dentalelor în textele dialectale muntenești (p. 547–555).

Dintre alte studii de fonetică menționăm: Patricia Șerbac, „Este potrivită litera <â> pentru vocala istroromână /v/? Analiza acustică ajută scrierea” (p. 665–680).

Studii de pragmatică. Diana Hornoiu întreprinde o analiză a formulelor de complimentare în discursul conversațional în limba română (p. 317–333).

Liliana Ionescu-Ruxândoiu prezintă aspecte interesante ale procesului citării în comunitățile rurale, pe baza datelor furnizate de volumul *Texte dialectale. Muntenia, II* (1975) (p. 355–360). Autoarea identifică tipuri diferite de citare în textele dialectale tematice și în cele vorbite liber.

Jeremy King se ocupă de aspecte ale vorbirii directe în spaniola din Louisiana colonială (p. 369–376). Soukayna Moubarik discută despre funcția pragmatică a frazeologismelor pragmatice (*Actes de langage stéréotypés* – ALS) în dialectul tamazight din Maroc (p. 503–509).

Digitalizare. Extrem de interesant este articolul despre sistemele informatizate ca instrumente utile de lucru în dialectologie (“Information technology-based research tools for dialectology”, p. 73–82), semnat de Silviu Bejinariu, Florin Iftene, Manuela Nevaci și Nicolae Saramandu. Alberto Ghia prezintă aspecte ale digitalizării ALEIC (Atlante Linguistico Etnografico Italiano della Corsica) (p. 299–306). Un alt studiu despre digitalizarea atlaselor lingvistice este semnat de Florin Iftene, Nicolae Saramandu, Manuela Nevaci și Silviu-Ioan Bejinariu, cu atenție specială asupra aplicației web RoDIAL Map Explorer (p. 335–344).

Dialectometrie. Un articol extrem de interesant este cel al lui Stefano Fiori, care prezintă o noțiune mai puțin cunoscută, dialectometria, derivată din geolingvistică și cunoscută pentru capacitatea sa de abstractizare și sintetizare a relațiilor lingvistice din domenii vaste, între cantități uriașe de date, cu aplicare la datele extrase din atlasele lingvistice (p. 265–272). Un alt studiu de dialectometrie este realizat de Malika Hocine, Noura Tizgiri și Ramdane Boukherrouf, care aplică analiza dialectometrică atlasului lingvistic al vorbitorilor berberilor din Algeria (p. 307–315). Zsuzsanna Kocsis, Fruzsina Vargha și Gergely Szabó semnează articolul “Dialectometric and acoustic research on Hungarian vowel pronunciation” (p. 377–385).

Studii de etimologie. Emil Ionescu explică etimologia toponimului *Tabla Bușii*, numele unui platou din Carpații de Curbură (p. 345–354), prin substantivul *tablă* cu sensul învechit „pășune” urmat de forma de genitiv a unui nume propriu *Buta* (p. 351), respingând explicația etimologică furnizată de legenda locală (*tabla* este plăcuța metalică aplicată pe butoaiele de vin, iar *bușii*, genitivul singular al substantivului *bute*, p. 347).

Mihaela Marin ilustrează istoria unui cuvânt vechi în limba română, *groapă* (p. 415–422), autoarea considerând că „relația lexemului românesc de substrat groapă cu albanezul *gropë* se explică prin înrudirea lor în plan indo-european, nu pe baza împrumutului din albaneză în română (sau viceversa), nici ca urmare a provenienței celor două cuvinte din v.sl. *grob*” (p. 419).

Cristian Moroianu aduce în prim-plan unele dificultăți etimologice la granița dintre dialecte: „Etimologie nesigură sau etimologie multiplă?” (p. 475–487). Printre cuvintele discutate se numără: *ârșă* (Mold., „bici cu pleasnă”, p. 483), *artíg* (Ban., Olt. „halcă, ciozvărtă”, p. 484), *arțăr*² (Ban. „stână mică” (p. 481), *bábură*, *bărăni* (p. 479), *bélcă* (p. 483) etc.

Studii de onomastică. Emanuela Dima prezintă denotația feminină românească în perioada medievală, cu implicații asupra apariției și fixării matronimicului (p. 233–243). Irina Lupu discută despre rolul femeii în societatea romană medievală și despre influențele asupra apariției și fixării matronimicului (p. 397–407).

Studii de sociolingvistică. Shota Rodinadze, Natia Abashidze și Lile Tandilava prezintă aspecte sociolingvistice ale discursului în zonele de graniță dintre Georgia și Turcia (p. 585–597).

Studii de didactică. Manuela Nevaci și Ruth Șaramet discută despre predarea regionalismelor prin intermediul discursului narativ la copii de vârstă preșcolară (p. 531–538).

Studii de etnolingvistică. Dragoș Vlad Topală prezintă repere de etnolingvistică în opera lui Petre V. Ștefănuță, folclorist și etnograf basarabean (p. 691–700).

Studii de etnografie. Emil Țircomnicu prezintă hora de pomană la românii timocenii din Bulgaria (p. 715–722).

În mod evident, volumul prezentat impresionează atât prin dimensiunea sa, cât și prin diversitatea tematică, iar uneori, prin complexitatea interdisciplinară, reunind contribuții valoroase despre limba română și dialectele sale, precum și despre alte limbi în varietățile lor dialectale, contribuții aduse de renumiți cercetători și profesori din țară și din străinătate, care au făcut din Congresul Societății Internaționale de Dialectologie și Geolingvistică din 2023 un eveniment intercultural de amploare. Recomandăm călduros prezentul volum ca un instrument util de lucru pentru viitoare cercetări de dialectologie și domenii conexe.

Iulia BARBU-COMAROMI

Institutul de Lingvistică al Academiei Române

„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, București

iulia.barbu@gmail.com

Daniela Mariana CONSTANTIN (POPA), *Limbajul corporatist. Analiză lexicologică și socioculturală*, București, Editura Universității din București, 2023, 377 p.

Lucrarea *Limbajul corporatist. Analiză lexicologică și socioculturală*, semnată de Daniela Mariana Constantin (Popa), tratează un subiect de mare actualitate – apariția, evoluția și consolidarea unui tip de comunicare specific mediului corporatist din România postdecembristă. Autoarea își propune să investigheze natura, funcțiile și implicațiile limbajului corporatist, nu doar ca formă lingvistică, ci și ca expresie a unor practici discursive instituționalizate, modelate de tendințele economiei globale. Studiul se remarcă prin îmbinarea echilibrată a componentei teoretice, densă și bine argumentată, și a celei aplicative, bazată pe un corpus extensiv de termeni lexicali și frazeologici care reflectă fidel limbajul utilizat în spațiul corporatist românesc actual.

Cartea este alcătuită din *Introducere* (p. 11–14), două secțiuni principale – *Abordare teoretică și metodologică* (p. 17–102), care stabilește cadrul conceptual și metodele de analiză, și *Particularități ale limbajului corporatist* (p. 105–300), care oferă o clasificare tematică și o analiză aplicativă a jargonului corporatist, urmate de *Concluzii* (p. 301–306), *Bibliografie* (p. 307–354) și *Anexe* (p. 355–377).

În analiza naturii comunicării din mediul corporatist, autoarea distinge între jargon și terminologie, argumentând în favoarea încadrării limbajului corporatist în categoria jargoanelor socioprofesionale, în principal deoarece acesta nu are rigoarea conceptuală, omogenitatea semantică și precizia referențială specifice unei terminologii propriu-zise. Poziționarea autoarei indică o înțelegere nuanțată a statutului acestui fenomen, prin raportare la teoriile lexicologiei și sociolingvisticii. Limbajul corporatist este perceput, mai degrabă, ca un discurs funcțional, flexibil și adaptabil, adesea clișeizat, în care dimensiunea socială și identitară reflectă nevoia de apartenență la o cultură profesională și de legitimare a statutului în interiorul organizației.

Autoarea discută despre termenul *corporatez* ca etichetă neoficială, aliniindu-se unor forme echivalente din alte spații culturale (de exemplu, *aziendalese* în italiană), și subliniază caracterul internațional, dar neomogen, al acestui limbaj. În cadrul studiului, se atrage atenția asupra utilizării anglicismelor de „lux”, termeni împrumutați din engleză fără justificare funcțională clară, reflectând o tendință de diferențiere identitară prin afilierea simbolică la o cultură profesională globalizată, chiar și în detrimentul clarității sau adecvării comunicaționale.

Interpretarea jargonului corporatist ca un aspect particular al limbii de lemn este un punct esențial al analizei realizate de autoare. Capitolul al doilea propune o analiză comparativă între limbajul de lemn, în accepția sa clasică, și jargonul corporatist actual. Autoarea evidențiază, cu o argumentație solidă, o serie de trăsături comune: utilizarea de clișee și formule prefabricate, abstractizarea discursului, caracterul impersonal, precum și funcția manipulatorie și ideologică a acestui tip de comunicare. Jargonul corporatist este analizat ca o manifestare discursivă contemporană, structurată

în jurul unor strategii persuasive similare cu cele ale limbii de lemn tradiționale, dar adaptate la cerințele și valorile mediului de afaceri actual. Deși se disting prin expresia stilistică și prin registrul lingvistic, cel corporatist fiind mai colocvial și aparent informal, față de solemnitatea rigidă a limbii de lemn tradiționale, cele două tipuri de discurs împărtășesc aceeași tendință de a crea o imagine idealizată și controlată a realității instituționale. Sunt analizate aici atât trăsăturile comunicării ierarhice de tip vertical, caracteristice mediului corporatist, cât și strategiile discursive prin care se construiește iluzia unei relații orizontale, colegiale, cu scopul de a estompa diferențele de statut și de a susține un model aparent colaborativ al interacțiunii instituționale.

Metodologia propusă de autoare îmbină instrumente din lexicologie, semantică și analiza discursului, aplicate unui corpus alcătuit din surse diverse: corespondențe intra- și interinstituționale din cadrul companiei *Lasting System* – e-mailuri schimbate între angajați, conducere, parteneri sau clienți –, fragmente din ședințe sau documente interne, articole din presa online și dicționare specializate. Autoarea își structurează demersul analitic având în vedere nu doar aspectele lingvistice ale comunicării, precum canalul de transmitere sau intenția discursivă, ci și factori extralingvistici, cum ar fi statutul social, rolul profesional sau relațiile ierarhice dintre interlocutori, contribuind astfel la conturarea unui cadru de analiză amplu și contextualizat. Studiul se construiește pe o analiză sincronică, însă cu deschideri spre înțelegerea dinamicii evolutive a jargonului corporatist și a mecanismelor de adaptare a termenilor anglo-americani la structura limbii române.

Partea a doua a lucrării, caracterizată printr-un pronunțat caracter aplicativ, reprezintă nucleul analizei lingvistice efectuate de autoare, oferind o clasificare sistematică a jargonului corporatist, însoțită de o examinare detaliată a termenilor lexicali și frazeologici în funcție de origine, frecvență, adaptare și context de utilizare. Aceasta se axează pe trei mari domenii – informatic, economic și educațional –, la care se adaugă un al patrulea corpus, constituit din termeni lexicali și structuri colocviale preluate sau formate după model anglo-american, utilizate de persoane care folosesc engleza ca element de diferențiere socială, pentru a sugera profesionalism, modernitate sau afilierea la o cultură corporatistă globalizată. Pentru fiecare dintre cele trei domenii principale, autoarea urmează o schemă bine definită, care debutează cu prezentarea unui inventar alfabetic al termenilor uzuali în discursul corporatist. Acest inventar reprezintă punctul de plecare al demersului analitic, oferind o bază terminologică structurată din care se dezvoltă ulterior observații. Fiecărui domeniu îi sunt dedicate subsecțiuni în care sunt examinate aspecte precum originea termenilor, relațiile semantice stabilite între aceștia, gradul de specializare și adaptare, componentele semantice și funcțiile discursive. De asemenea, sunt discutate probleme de ordin normativ și nivelul de atestare lexicografică a termenilor analizați. Fără a recurge la un aparat teoretic rigid, analiza se menține consecventă în abordare și reușește să contureze clar funcțiile lingvistice și simbolice ale lexicului corporatist în discursul organizațional actual. Modul sistematic în care autoarea prezintă fiecare domeniu permite cititorului să urmărească cu ușurință organizarea materialului lexical și să observe, în mod comparativ, modul în care jargonul corporatist se particularizează în funcție de domeniul profesional.

Unul dintre meritele notabile ale lucrării constă în dimensiunea semnificativă a inventarului lexical corporatist. O parte dintre unitățile lexicale și frazeologice analizate sunt deja atestate în dicționare de specialitate, precum *Dicționarul de cuvinte recente* (DCR) sau *Inventarul de cuvinte și sensuri noi atestate în mediul online* (ICSO), ceea ce confirmă răspândirea și acceptarea lor în uzul curent. În același timp, autoarea surprinde și numeroase elemente neconsemnate până acum în lucrări lexicografice, oferind astfel o contribuție valoroasă la documentarea și înțelegerea dinamicii acestui jargon. Caracterul metodic al prezentării, incluzând definiția fiecărui termen, exemple relevante de utilizare, etimologia și observații privind circulația și adaptarea unităților lexicale în contexte specifice comunicării corporatiste, transformă lucrarea într-un instrument de referință pentru lingviști, angajați din mediul corporatist sau orice cititor interesat de evoluția lexicului specializat. Astfel, dimensiunea practică a studiului se concretizează într-un corpus care poate funcționa ca un dicționar explicativ al termenilor corporatiști în contexte variate ale comunicării profesionale.

Prin urmare, lucrarea se înscrie în sfera contribuțiilor importante din domeniul cercetărilor lingvistice aplicate, oferind o lectură utilă pentru înțelegerea unui tip de comunicare profesională marcată de transformările culturale, economice și sociale ale României postdecembriste. Analiza riguroasă a mecanismelor lexicale și discursive specifice jargonului corporatist, dublată de integrarea dimensiunii sociolingvistice, ilustrează aplicat felul în care limba se adaptează cerințelor discursului profesional. Prin abordarea sa interdisciplinară, lucrarea contribuie la înțelegerea modului în care resursele lingvistice sunt instrumentalizate în interiorul unei culturi organizaționale globalizate, devenind un reper util pentru cercetarea limbajelor de specialitate și a dinamicii lexicului contemporan românesc.

Ștefania OPREA
Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
București, Calea 13 Septembrie nr. 13
vulpe_steffania@yahoo.com

